

Jezus v svojem času

11. poglavje: Če pšenično zrno ne umrje ...

Zadnji trenutki

Umiranje je trajalo tri ure, od šestih do devetih. Na vsaki strani Jezusa so prav tako križali oba razbojnika, ki so ju dodali njegovemu sprevedu. Vsi trije križi so se mračno dvigali ob robu ceste. Po tej poti, ki je vodila od morja, od Jafe, je hodilo mnogo ljudi, ob tej praznični uri so šli po njej gotovo številni romarji. Predstavljati si moramo zadnje Jezusovo trpljenje sredi vpitja mimoidočih, zija in radovednežev, psov in drugih živali, nekakega sejmišča, kakor ga vidimo ob mestnih vratih na Vzhodu. Naloga stražarjev je bila preprečiti, da ne bi kdo snel obsojencev s križa, ne da jim zagotove mirno umiranje.

Iz vseh štirih evangelijev ni težko videti množice, ki je prisostvovala Mesijevi smrti. Prijatelji in učenci, predvsem žene (v vsem poročilu o trpljenju igrajo žene čudovito vlogo, so pogumnejše in zvestejše). Nesreča je vse potrla in vsi žalostno molče. Mnogo je bilo tudi mimoidočih, ki so se zanimali za križane in jim Judje duhovniške stranke pripovedujejo svoja obrekovanja. Tedaj se tudi ti ljudje, lahkoverni in podli, kakor so često, opredele proti žrtvi: »Ti, ki podiraš tempelj in ga v treh dneh postaviš, reši samega sebe, če si Božji Sin, in stopi s križa!« (Mt 27,40; Mr 15,29). Z roganjem sodrge se meša posmehovanje voditeljev ljudstva in imenitnikov: »Druge je rešil, naj reši sebe, če je on Božji Mesija in Izvoljenec.« Vojake je zabavalo, ko so gledali, kako zasramujejo Judje svojega človeka: »Če si ti judovski kralj, reši samega sebe!« (Lk 23,35.37). Ker pa v bistvu le niso tako kruti, mu ponudijo svojo običajno pijačo, v latinščini imenovano "posca", s kisom mešane vode. Tudi veliki duhovniki in člani velikega zbora, ki so prišli, da uživajo v svojem zmagoslavju, kljub nevarnosti, da se po predpisih postave omadežujejo, ker prisostvujejo umiranju, se rogajo svoji žrtvi, ko glasno, da jih more vsakdo slišati, govore drug drugemu: »Naj stopi zdaj s križa in bomo verovali vanj. Zaupal je v Boga, naj ga zdaj reši, če ga hoče; saj je rekel: 'Božji Sin sem'« (Mt 27,42.43). Toda celo pri njihovem sramotanju jim prihajajo na jezik prerokbe svetega pisma, kar namreč govore, so besede mesijanskega psalma, tako ima vse to čisto drug

kakor pa naraven pomen. »Jaz pa sem črv, ne človek, sramotenje ljudi, prezir ljudstva. Vsi, ki me vidijo, me zasmehujejo, kremžijo ustnice, zmajujejo z glavo: 'Prepuštil se je Gospodu, naj ga osvobodi, naj ga reši, saj ima z njim veselje.'« (Ps 21,7-9).

Jezus je vse to videl in slišal. Njegov pogled, ki je postajal vedno bolj kalen, je gotovo blodil od bednega vrveža proti mogočnemu mestnemu obzidju in lesketajočim se vrhovom templja. To množico je tako ljubil, te ljudi je s svojo smrtjo odrešil! Spričo tolikšne krivice bi bila upravičena čustva gnusa in srda. Toda Jezus, ki ves čas svojega mučenja ni odprl ust, je zdaj z besedami ljubezni in usmiljenja trikrat pretrgal molk.

S križa, kjer je umiral glasnik Odpuščanja, se je vlila na množico molitev. Jezus je rekel: »Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo.« Besede, o katerih govori samo sv. Luka (23,34), "pisar Kristusove krotkosti", manjkajo v mnogih starejših rokopisih in celo v Vatikanskem kodeksu. Kljub temu menijo razlagalci Sv. pisma, da so pristne, in menijo, da so jih opustili v prvih stoletjih samo zato, ker bi mogle spodbujati krivoverce k preveliki svobodi. Sicer pa, ali najdemo v vsem evangeliju besede, ki bi bile bolj v skladu z Jezusovim življenjem? Odpuščanje sovražnikom, ljubezen do tistih, ki nas sovražijo, ni nekaj abstraktnega, nekaj, kar moramo nositi v srcu, kadar nam nič ne grozi, ampak je važno v odločilni uri krivice in preganjanja. Jezus moli za zaslepljene Jude, ki so klicali nase prekletstvo njegove krvi, moli za vojake, ki so z udarci kladiva zabijali žeblice v njegovo meso, morda tudi za tiste svoje vernike, ki so ga zapustili, zatajili in izdali. Nekaj redkih besed, ki znova potrjuje žrtev njegovega življenja in mu daje smisel.

V skrivnostnih božjih načrtih je bila ta smrt potrebna. Kljub temu pa je in ostane resnica, da je največja žalitev zakonitega reda stvari. Ljudem je v njihovi nevednosti mogla biti tuja edinstvena važnost dogodka, ki so mu bili priča; narava, podoba Boga, ki jo je ustvaril, pa je v globino neživega sveta čutila strašni udarec bogokletja.

»Bilo je že okrog šeste ure, ko se je stemnilo po vsej deželi do devete ure, ker sonce ni dajalo svetlobe (Lk 23,44; Mr 15,33; Mt 27,45). Pomenljivo temo so hoteli dobronamerni pisci prvih krščanskih stoletij razložiti s sončnim mrkom. Psevdodionizij Areopagit celo trdi, da je bil tedaj v Heliopolisu, kjer je bil sam priča pojava, in bizantinski letopisec Jurij Synkellos še v 8. stoletju navaja različna pričevanja v potrdilo te trditve. Vendar pa so že Origen, sv. Hieronim in sv. Janez

Zlatousti ugotovili, da je nevzdržna. Videli so namreč, da je bila tedaj polna luna ter zato v tej fazi tega nebesnega telesa čez dan ni na obzorju. Ali naj tedaj mislimo na vdor khamsina, črnega diha puščave, tistega strašnega vetra široko, ki nenadoma z nočjo zagrne Judejo, podobno kakor tema, ki je na Mojzesov ukaz pokrila Egipt, da bi kaznoval faraona? Aprila to ni redko. Toda četudi potek pojava ni razumljiv, pa popolnoma razumemo njegov čudežni pomen. »Tisti dan se bo zgodilo, govori Gospod Bog: storil bom, da bo sonce zašlo opoldne in zatemnil bom zemljo pri svetlem dnevu.« Tisto uro se je uresničila stara Amosova prerokba (8,9). Odslej si moramo predstavljati umiranje v težkem ozračju, polnem nemira. Množica je polagoma zmedeno umolknila. Mnogi so odšli. Meketanje za zakol namenjenih jagnjet je postalo še bolj žalostno. Tesnoba je stisnila grlo porogljivcem in močnim duhovom. Tesnoba, skrivnostno povezana s tesnobo v naravi, ki je naraščala do trenutka, ko je bilo "vse dopolnjeno".

V splošni tišini pa se je nenadoma zaslišal pridušen glas, ki je prihajal z enega od križev. Bil je glas enega od razbojnikov, ki sta umirala poleg Jezusa. V strahotnem trpljenju je čutiti v njem samo upor in srd. Če bi se mogel, bi se lotil kogarkoli. Kaj čaka ta poleg njega, o katerem so govorili, da dela čudeže, da ne reši vseh treh? »Ali nisi ti Kristus? Reši sebe in naju!« Tedaj pa se je dvignil z zadnjega križa še drug glas: »Ali se tudi ti ne bojiš Boga, ko si v isti obsodbi? In midva po pravici, kajti primerno temu, kar sva storila, prejemava, ta pa ni storil nič hudega.« V njegovo omadeževano dušo se je že vrnila božja čistost. »Gospod, spomni se me, ko prideš v svoje kraljestvo!« Ali je izmeril ubogi razbojnik težo svojih besed? Ali ve, za katero kraljestvo prosi, da bi smel vanjo vstopiti? Njegova vera zadostuje. Jezus mu namreč odgovori: »Resnično, povem ti: Danes boš z menoj v raj« (Lk 23,39-43; Marko in Matej omenjata samo, da sta »razbojnika sramotila Jezusa«, Janez o tem ne govori). Krščanska pobožnost je hotela поблиže spoznati zadnjo pričo božjega usmiljenja, zato je dala križanima razbojnikoma imena: v nekaterih evangelijskih rokopisih sta Zoathan in Chammatha, v apokrifnih Delih Pilata Dizma in Geslas, v arabskem Evangeliju detinstva Tit in Dumachus, v srednjeveških zgodbah Moab in Zandi. Baje sta bila Galilcjca in člana Barabove tolpe, "dobri razbojnik" pa je bil prav tisti, ki je dal Mariji in Jožefu hrano, ko sla bila na begu skozi puščavo. Judje, ki so bili zaradi tega, kar je bil rekel Jezus, divji, so baje preprečili, da bi mu polomili noge in tako skrajšali njegovo umiranje. Po raznih krščanskih krajih res časte nekega sv. Dizma, "dobrega razbojnika". Legenda z ničimer ne povečuje dejstva. »Kdor je pri meni, je pri ognju, kdor je daleč od mene, je daleč od Božjega kraljestva«, je, kakor navaja Origen, dejal

nekoč Jezus. Razbojnik s poštenim srcem je bil "blizu Jezusa". Ko je sprejel smrt kot kazen za svoje grehe, ko se je ves predal Bogu, je prejel siromak, delavec enajste ure, najvišje plačilo; namen srca namreč zadostuje, da dosežemo odpuščanje.

Medtem pa se je skupina žena, tri ali štiri od tistih, ki so Jezusa ljubile, drznila v skrivnostno temo in se približala križu. Z njimi je bil tudi mladenič, »učenec, ki ga je Jezus ljubil«. O prizoru govori v svojem evangeliju sam in edino le Janez (19,25-27) in navaja imena pogumnih žena, ki niso zapustile premaganega: Marija Magdalena, še druga Marija, Klopájeva žena, in z eno svojih sestra prva Marija, deviška mati, ki smo jo po čudežu v Kani le redko videli, pa v tem najvzvišenejšem trenutku zopet nastopi ob strani svojega otroka, ki ga gotovo ni nikoli zapustila. Sekvenca frančiškanskega pesnika Jacopona da Todi ganljivo govori o materi, ki prisostvuje trpljenju svojega sina. Tu se spominjamo bolečin vseh mater, katerih kri in meso trpita po ječah, po bojnih poljih in povsod, kjer divja človeška krivica ter se v tem edinstvenem trpljenju vse dopolnjujejo in povečujejo: »Stabat Marija dolorosa juxta crucem lacrimosa, dum pendebat Filius. Žalostna je Mati stala, zraven križa se jokala, ko na njem je visel Sin. V grenko žalost zatopljena je nje duša prebodena z mečem silnih bolečin...« Cerkev poje te pretresljive stihe na praznik žalostne Matere Božje. In vendar - ali ni podoba žalostne Matere božje, ki nam jo prikazuje krščanska umetnost, ne toliko podoba španskih devic s sedmerimi meči v srcu, marveč bolj oltarna podoba v Beaune: lep obraz, na katerem pa solze ne zakrivajo vzvišene vdanosti in zaupanja, ki je premagalo smrt?

»Jezus se ozre na mater in na zraven stoječega učenca, katerega je ljubil ter reče materi: 'Žena, glej, tvoj sin!' Potem reče učencu: 'Glej, tvoja mati!' In od tiste ure jo je učenec vzel k sebi.« Krščansko izročilo rado gleda v svetem Janezu pričo, predstavnika vsega človeštva in razume v Jezusovih besedah, da je s tem dal Marijo za mater vseh ljudi.

To so bile zadnje besede, ki jih je Mesija govoril svetu. Smrt je opravila svoje delo. Sam, v strašnem trenutku, ki ga bo nekega dne izkusil vsakdo od nas, se zdi Jezus samo človek, ki ga je strla smrtna stiska. Tedaj pa je z močnim, nenavadnim, presenetljivim glasom - križanje namreč ohromi pljuča in stisne grlo - zaklical: »Eloí, eloí, lammá sabaktáni!...« (Mt 27,46). Besede so v aramejščini, njegovem občevalnem jeziku, prvi stih 21. mesijanskega psalma, ki so ga zasmehljivo

navajali veliki duhovniki. So ga morda spomnili nanj? Toda ta psalm ni samo klic na pomoč, ki ga iz globočine svoje stiske kakor ugovor kliče izmučeni človek; v njem ni izražen dvom, ampak, nasprotno, zaupanje. »Od materinega naročja si ti moj Bog. Ne oddaljuj se od mene, ker sem v stiski! Tvoje ime bom oznanjal svojim bratom, sredi zbora te bom hvalil . . . Moj zarod bo njemu služil, pripovedoval bo o Gospodu prihodnjemu rodu in oznanjal bo njegovo pravičnost ljudstvu, ki se bo še rodilo.«

Besede so padle v molk in v temo. »Kaj pravi? Elija kliče?« je rekel nekdo od okoli stoječih, ki gotovo ni razumel aramejščine. In drugi je porogljivo pripomnil: »Bomo videli, če ga bo Elija rešil!« Tedaj je človeška beda na križu znova zastokala. Iz izmučenega telesa se je izvilo nekaj besed, edina tožba, ki jo beremo v vsem poročilu o Jezusovem trpljenju: »Žejen sem!« Eden od vojakov, ki so stražili, je usmiljeno segel po gobi, jo namočil v okisani vodi in jo nataknil na konec palice, ki jo je pobral, trsta, kakor pravijo sinoptiki, hizopovega stebela, kakor pravi sv. Janez – bolje kopja, kakor pravijo nekateri razlagalci, ki berejo hysso namesto hyssopo – ter jo približal ustnicam umirajočega. »V moji žeji so me napajali s kisom...« je rekel psalmist (Ps 68,22). Nič ni bilo Jezusu prihranjeno in vse se je zgodilo po volji, ki je od vekomaj vedela za ta trenutek, po načrtu, ki se je polagoma razodeval spoznanju starih v Izraelu.

Bilo je približno ob treh popoldne. Še vedno je bilo vse v temi. Bližal se je konec. Vendar preden obrnemo najlepšo in najprereteljivejšo stran evangelija, bi hoteli omeniti še nekaj: preprostost dogodkov in načina, kako poroča o njem evangelij. Apokrifi, ki često neokusno poročajo o tem dogodku, so nakopičili nanj nenavadne in hoteno dramatične prizore: presveta Devica si mora odtrgati z glave pajčolan, da zakrije Sinovo nagoto; na stranicah križa kakor zlovešči ptiči čepe hudiči in preže na Jezusovo dušo. Bedne pripovedke! Sv. Matej, sv. Marko, sv. Luka in sv. Janez so poročali, kar so vedeli, ne da bi hoteli dodati še kaj zanosnega. Nobeno poglavje v vseh štirih evangelijih ne vzbuja bolj kakor ta vtis, da poroča čisto resnico, obenem pa z najpreprostej širni stavki priča o nadnaravnem navdihnjenju.